

حکم‌ها

احکام مجموعه‌ای از باید‌ها و نبایدهای برگرفته از قرآن مجید و سنت اهل بیت هستند که مسلمانان باید به آن‌ها توجه داشته باشند و اعمال خود را بر اساس آن‌ها تنظیم کنند. میزان پایبندی مردم به دین و مظاهر دینی را می‌توان از میزان شناخت، آشنایی و عمل آنان به احکام و وظایف دینی برآورد کرد. زیرا عمل به وظایف دینی بخشی از ایمان محسوب می‌شود و قرآن همواره ایمان و عمل صالح را در کنار هم آورده است. مردم در زمینه پایبندی به دین و احکام چند دسته‌اند:

۱. برخی به قدری به احکام دینی پایبند هستند که نه تنها واجبات را انجام و محرمات را ترک می‌کنند، بلکه مستحبات و مکروهات را نیز رعایت می‌کنند.
 ۲. برخی دیگر تا حدودی به واجبات و محرمات پایبند هستند، ولی به مکروهات و مستحبات اعتنایی ندارند.
 ۳. برخی هم به واجبات و محرمات دینی بی‌اعتنا و گاه حتی در برابر آن‌ها موضع‌گیری می‌کنند. در این راستا واجبات را در حد مستحبات و محرمات را در حد مکروهات پایین می‌آورند تا زشتی خلاف خود را کمرنگ جلوه دهند. گاهی حتی بعضی از مسلمات و ضروریات دین را منکر می‌شوند. در این دو دسته اخیر، احکام دینی رنگ و روی دیگری پیدا می‌کند و گاهی برخی از واجبات، مستحب و برخی از محرمات مکروه به حساب می‌آیند. در نتیجه اعمال مردم با خرافات و دستوراتی غیر از آنچه که مراجع و فقها فرموده‌اند، همراه می‌شود.
- در این مقاله به بررسی ۱۲ مورد از برداشت‌های ناصحیح برخی از مردم از مسائل و احکام دینی پرداخته‌ایم که محور اصلی آن‌ها فتوای حضرت امام خمینی (ره) است.

۲. تقلب در امتحان

از منکراتی که بین برخی از برخی از دانش‌آموزان شایع شده، تقلب کردن است؛ در حالی که جایز نیست. سؤال: تقلب سر جلسه امتحان، چه طرف دوم راضی باشد چه نباشد، چه حکمی دارد؟
جواب: تقلب در امتحان جایز نیست؛ چه طرفی که از او تقلب می‌گیرد راضی باشد و چه راضی نباشد.

۱. اذیت کردن پدر و مادر

کسانی که برای سفر زیارتی یا تفریحی موجبات ناراضایتی و اذیت پدر و مادر خود را فراهم می‌کنند و نمازشان را در سفر شکسته می‌خوانند، باید بدانند که سفرشان سفر گناه محسوب می‌شود و نمازشان را باید تمام بخوانند. امام خمینی (ره) و برخی از مراجع تقلید فرموده‌اند: «سفری که اسباب اذیت پدر و مادر باشد، حرام است و انسان باید در آن سفر نماز را تمام بخواند و روزه ماه رمضان را هم بگیرد.»

۴. عطسه صبر

برخی از مردم تصور می‌کنند که هنگام تصمیم‌گیری برای انجام کاری اگر کسی عطسه کند، باید صبر کرد. در حالی که در این باره دستوری در اسلام وارد نشده است و اساساً روح اسلام با این گونه مطالب خرافی سازش ندارد. تا آنجا که دستور می‌دهد: هنگامی که به کاری تصمیم گرفتید، اگر کسی فال بد زد اعتنا نکنید و بر خداوند توکل کنید و به دنبال هدف روان شوید. آری درباره عطسه وارد شده است که هرگاه یکی از شما عطسه کرد، در حق او دعا کنید و بگویید: «یرحمکم الله». یعنی خداوند شما را مورد رحمت قرار دهد. طرف مقابل هم بگوید: «تغفرالله لکم». یعنی خداوند شما را مورد آمرزش قرار دهد. اما صبر کردن و قدری مکث کردن و یا فرق گذاشتن بین یک و دو عطسه همگی خرافه است که باید مسلمانان آگاه و دانا از قبول این افسانه‌ها بپرهیزند.

۳. مراجعه به فالگیر

تعدادی از مردم برای آگاهی از شرایط آینده خود به فالگیر مراجعه می‌کنند، در حالی که باید دانست مشکلی از آن‌ها حل نمی‌شود و طبق نظر مراجع تقلید این کار جایز نیست و پول دادن به آن‌ها نیز از نظر شرعی اشکال دارد.

۹. حق الناس

بعضی از افراد به حقوق دیگران اعتنایی ندارند و به راحتی آبروی دیگران را می‌برند و حقوق دیگران را نادیده می‌گیرند باید دانست که خداوند از تمامی حقوق تضییع شده دیگران از کسانی که انجام دهند، مؤاخذه خواهد کرد.

۵. دشنام دادن

یکی از گناهان رایج در جامعه ناسزاگویی و فحاشی است که همهٔ علما آن را حرام دانسته‌اند. دشنام‌دادن به دیگران در بعضی از موارد مجازات «تعزیر» مجازاتی که قاضی تعیین می‌کند دارد و در بعضی از موارد «حد» مجازاتی که در اسلام تعیین شده است (۸۰ تازیانه) که به وسیلهٔ حاکم شرع انجام می‌شود.

۱۰. پاکی دل

برخی از افراد با نامحرم دست می‌دهند و به نامحرمان به راحتی نگاه می‌کنند. در برابر انتقاد مؤمنان هم می‌گویند: «دل باید پاک باشد!» در حالی که دل با چشم ارتباط دارد و نمی‌شود چشم ناپاک و دل پاک باشد. کسی که دلش پاک است، گناه نمی‌کند.

۶. رضایت قلبی یا زبانی

بسیار اتفاق می‌افتد افرادی در مال دیگران بدون اجازه تصرف می‌کنند و صاحب مال بر اساس کم‌روبی یا ملاحظات دیگر نمی‌تواند برخورد کند. بر فرض هم که اجازهٔ ظاهری بدهد، رنگ رخسارش گواهی می‌دهد که راضی نیست و بنابراین اظهار رضایت لفظی و زبانی در چنین شرایطی کافی نیست. شهید دستغیب می‌فرماید: «اگر شخصی چیزی را از کسی بگیرد و صاحبش از روی حیا و ناچاری اجازه دهد، تصرف در آن حال بر او حرام است؛ زیرا در حکم غصب است.»

۱۱. پذیرایی خانوادهٔ داغ‌دیده

یکی از سنت‌های غلط بین مردم این است که خانواده‌ای که عزیزی را از دست داده است، از دیگران پذیرایی کند. در حالی که سنت پیامبر (ص) این بوده است که برای خانوادهٔ داغ‌دیده غذا ببرند.

- مستحب است پس از دفن میت تا سه روز برای اهل خانهٔ میت غذا بفرستند و غذاخوردن در منزل صاحب عزا مکروه است.

۷. توجیه غیبت

برخی از مردم برای توجیه غیبت خود در برابر دیگران می‌گویند: «غیبتش نباشد ... جلوی رویش هم می‌گویم ... صفتش است ... غیبت ندارد و ...» در حالی که حرام بودن غیبت با این جمله‌ها از بین نمی‌رود.

۱۲. شعبده‌بازی

شعبده‌بازی و تردستی از سرگرمی‌هایی است که در برخی از شهرها رایج شده است. امام خمینی (ره) فرموده‌اند: «پاددهی و یادگیری شعبده و انجام آن حرام است.» شعبده عملی است که با حرکت سریع، غیرواقع را واقع نشان دهد.

۸. غیبت شما را کردیم

عده‌ای از مردم اگر نقطهٔ ضعفی از کسی ببینند، ابتدا در جمع دوستان و آشنایان آن ضعف را مطرح می‌سازند و بعد از اینکه آبروی برای شخص مورد نظر باقی نگذاشتند، به او می‌گویند: «بخشید ما غیبت شما را کردیم.» در حالی که اگر با هدف سازندگی بخواهند انتقاد کنند، باید ابتدا با خود شخص مورد نظر به طور محترمانه ضعف‌هایش را در میان بگذارند.

منبع: برگرفته از کتاب مردم و برداشت‌های احکام، نویسنده: محمود اکبری، انتشارات گلستان ادب، ۱۳۸۷